

Ks. Władysław Smereka

POLSKIE TOWARZYSTWO TEOLOGICZNE W HOŁDZIE BŁOG. KRÓLOWEJ JADWIDZE

Polskie Towarzystwo Teologiczne, założone we Lwowie, po zatwierdzeniu statutu przez władze świeckie i duchowne odbyło swe posiedzenie konstytucyjne 23 lutego 1924 r. w sali posiedzeń Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jana Kazimierza. Przed kilku laty minęło od tego czasu ponad pięćdziesiąt lat. Pracę nad utworzeniem PTT rozpoczęła mała garstka lwowskich księży, wychowanych na seminarium historycznym ks. prof. Jana Fijałka zaraz po I wojnie światowej. Ta grupa młodych księży wraz z profesorami Uniwersytetu Jana Kazimierza uczyniła niebawem ze Lwowa bardzo czynny ośrodek naukowo-teologiczny¹. Nim jeszcze zakończyły się wstępne prace nad utworzeniem Towarzystwa, rozpoczęto wydawać nowe czasopismo teologiczne pt. „Przegląd Teologiczny” już w 1920 r. Trzeba było wielkiej odwagi i młodzieńczego zapału, aby się zdobyć na tak wielki czyn, jakim w owym czasie było wydawanie nowego czasopisma². Dewizę i program swój lwowscy księża, organizujący czasopismo a potem PTT, ujęli w słowach *Aeternae Veritati Poloniae Clerus*, umieszczonym na medalionie zdobiącym kartę tytułową „Przeglądu Teologicznego”. W pierwszym zeszyocie czasopisma pisali wydawcy: „Chcielibyśmy nawiązać do wielkich tradycji Długosza, Kromera, Hozjusza, Sokołowskiego i innych, chcielibyśmy, by udział nasz w ogólnoludzkim dobroku na polu teologii odpowiadał naszej liczbie i naszym zdolnościom. Dotychczas spotykamy tam przeważnie imiona włoskie, francuskie, niemieckie, hiszpańskie i belgijskie. Czas najwyższy, by znalazły się tam i nazwiska polskie (...), byśmy przestali żyć obcym trudem i karmić się cudzą pracą. Pragniemy i sami brać udział w rozwoju teologii i tłumaczeniu myśli Bożej, podanej w Objawieniu, a strzeżonej przez nieomylny Kościół Katolicki”³. Dzięki Zarządowi PTT stało się dość szybko fundamentem dla zorganizowania teologów

¹ Ks. A. Klawek, *Na Dziesięciolecie „Przeglądu Teologicznego”*, „Przegląd Teologiczny” X, 1929, s. 385—8.

² Ks. A. P e c h n i k, „Gazeta Kościelna” XXVII, 1920.

³ „Przegląd Teologiczny” I, 1920, s. 3—5.

z całej Polski. „Przegląd Teologiczny”, którego nazwę w 1931 r. zmieniono na „Collectanea Theologica”, stał się oficjalnym pismem o charakterze międzynarodowym Polskiego Towarzystwa Teologicznego we Lwowie. O rozwoju działalności PTT świadczą trzy zjazdy teologów polskich. Pierwszy odbył się we Lwowie 11 i 12 kwietnia 1928 r., drugi w Warszawie 18—20 sierpnia 1933 r., trzeci w Krakowie 30 sierpnia — 1 września 1938 r. Wszystkie trzy kongresy teologiczne nauki polskiej, obradujące na zebraniach plenarnych i w wielu sekcjach, świadczą o pięknym starciu naukowym naszego duchowieństwa w okresie międzywojennym i o potrzebie takiego Towarzystwa. Ogólnopolskie zjazdy, jak i zebrania poszczególnych Oddziałów Towarzystwa, umożliwiły wymianę myśli teologicznych i dzielenie się wynikami dociekań i badań naukowych.

Najwspanialej wypadł zjazd w Krakowie, gdzie wspólnie obradowali teolodzy Związku Zakładów Teologicznych i Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Kongres ten złożył hołd królowej Jadwidze na Wawelu przy grobie, w którym się znajdują doczesne szczątki tej, której Wydział Teologiczny w Krakowie, pierwszy w Polsce, zawdzięcza swe powstanie i istnienie. Metropolita krakowski, Adam Stefan Sapieha, odprawił Mszę św. u grobu królowej Jadwigi i odczytał modlitwę błagalną o jej beatyfikację. Królowa Jadwiga ze swym wielkim duchem apostołskim należy do najwybitniejszych postaci Polski katolickiej⁴. Ona stworzyła ten ośrodek nauki teologicznej, z którego wyszli światli ludzie dla Rzeczypospolitej, a wśród nich profesor Wszechnicy Jagiellońskiej św. Jan Kanty, którego Polskie Towarzystwo Teologiczne wybrało sobie za patrona. Inauguracyjne zebranie III zjazdu PTT w Collegium Novum UJ rozpoczęło się powitaniem rektora, prof. dra Władysława Szafera, który wyraził radość z tego, że teologowie z całej Polski będą obradować w murach prastarej Akademii Krakowskiej, która pierwszy w Polsce Wydział Teologiczny zawdzięcza królowej Jadwidze. Na zakończenie zjazdu nadprogramowy, ale bardzo istotny i ściśle związany z teologią w Polsce, referat wygłosił o. Woroniecki, ZK, o królowej Jadwidze. Prelekcję swą zakończył memoriałem, który przedłożył zebrany teologom do uchwalenia. Tekst przedłożonej deklaracji brzmiał: „Teologowie polscy, zebrani w Krakowie w murach prastarej Wszechnicy Jagiellońskiej, nierozzerwalnie złączonej z pamięcią królowej Jadwigi, głęboko przejęci podziwem dla jej wielkiego ducha wiary i gorliwości apostołskiej, a także dla jej zamiłowania wiedzy Bożej, dla której na tronie wśród trosk rządów państwem zawsze czas znajdowała — pomni jej zasług wobec Wydziału Teologicznego, którego założenie od Stolicy Apostolskiej uzyskała i któremu własnymi klejnotami zapewniła utrzymanie w przeddzień śmierci — wdzięczni za tak zdumiewające w jej młodocianym

⁴ O. J. Woroniecki ZK, *Teologowie polscy w hołdzie królowej Jadwidze*, „Szkoła Chrystusowa” IX, 1938, s. 213 i nn.

wieku zrozumienie wszystkiego, co łączy się z potrzebami tej kultury na wschód — składają uroczysty hołd jej świetlanej pamięci i zobowiązują się nie szczędzić wysiłków, aby szerzyć jej cześć w kraju, prostować tak bardzo jeszcze rozpowszechnione o niej błędne mniemanie i tą drogą przyczynić się do przyspieszenia chwili, kiedy Stołica Apostolska pozwoli nam czcić ją na ołtarzach. Zjazd wyraża życzenie, aby dla przygotowania społeczeństwa do współpracy w staraniach o beatyfikację królowej Jadwigi powstał w każdej diecezji lokalny komitet, który by energicznie rozpowszechniał znajomość jej życia, współdziałał z postulatorem i zbierał środki”⁵. Kongres teologów polskich przyjął tę rezolucję przez akklamację. U grobu św. Jana Kantego w kościele św. Anny nabożeństwem zakończono zjazd, gdzie błagano o pomyślny rozwój teologicznej nauki polskiej i dotrzymanie przyrzeczenia zawartego w deklaracji co do kultu królowej Jadwigi, która wciąż czeka w swym cichym grobie, aby się goręcej zajęto sprawą wyniesienia jej na ołtarze⁶. Po zjeździe rozpoczęła się intensywna praca duchowieństwa. Niestety II wojna światowa przerwała tę pracę, jak zresztą i działalność Zarządu Głównego PTT we Lwowie i jego oddziałów.

Po wielu dotkliwych stratach w szeregach pracowników i zniszczeniu bibliotek i warsztatów naukowych Polskie Towarzystwo Teologiczne zaraz po zakończeniu wojny przystąpiło do działania, by odrobić zaległości i wzmóc pracę na polu nauki teologicznej. Zarząd Główny ze Lwowa przeniósł się do Warszawy i Krakowa. W Warszawie wznowiono czasopismo „Collectanea Theologica”, a w Krakowie rozpoczęto wydawanie nowego czasopisma pt. „Ruch Biblijny i Liturgiczny” od 1948 r. W tymże roku Wydział Teologiczny UJ wznowił naukowe pismo „Polonia Sacra”. Inicjatorami tych czasopism byli ks. Aleksy Klawek i Władysław Wicher.

Pierwszy powojenny zjazd Polskiego Towarzystwa Teologicznego i Związku Polskich Zakładów Teologicznych odbył się w Lublinie 25 i 26 września 1946 r. W pierwszym dniu obrad sekretarz generalny ks. A. Klawek wygłosił prelekcję *Nasze zadanie organizacyjne*, podając projekt, aby z dotychczasowych dwu organizacji teologicznych powstała jedna o charakterze naukowo-praktycznym pod nazwą Towarzystwa Polskich Teologów im. św. Jana Kantego. Projekt ten przyjęto jednogłośnie. Na siedzibę Towarzystwa obrano Warszawę, prezesem został ks. I. Grabowski, sekretarzem ks. W. Roslan, a wiceprezesem ks. A. Klawek, który od 1945 r. mieszkał w Krakowie. Warto wspomnieć, że powojenną działalność PTT rozpoczął prezes ks. Szczepean Szydelski w Kalwarii Zebrzydowskiej, gdzie wielu teologów lwowskich kontynuowało swą pracę naukową i wychowawczą⁷.

⁵ Ks. Sz. Szydelski, *O kult królowej Jadwigi*, „Gazeta Kościelna” XLV, 1938, s. 728—9 oraz „Przegląd Katolicki” (Warszawa) 76, 1938(s. 573.

⁶ „Ateneum Kapłańskie” (Włocławek) 24, 1938, t. 42, s. 177—80.

⁷ „Ateneum Kapłańskie” 38, 1946, s. 297 i n.

Drugi powojenny kongres teologów polskich odbył się 6—8 kwietnia 1948 r. w Krakowie. Zjazd krakowski PTT był połączony z 550-leciem istnienia Wydziału Teologicznego UJ w Krakowie. Do komitetu organizacyjnego obok Zarządu Głównego (ks. I. Grabowski i ks. W. Rosłań) z Warszawy należeli ks. W. Wicher, prezes PTT w Krakowie i ks. A. Klawek, dziekan Wydziału Teologicznego UJ. Podobnie jak przed dziesięć laty składano hołd królowej Jadwidze, zwłaszcza że Wydział Teologiczny UJ obchodził 550-lecie swego istnienia z łaski tejże królowej. Drugi dzień (7 IV 1948 r.) obrad rozpoczęto Mszą św. na Wawelu i zwiedzono grób królowej Jadwigi. Wśród 6-ciu rezolucji zjazdu znalazła się jedna w sprawie beatyfikacji założycielki pierwszej uczelni teologicznej w Polsce. Rezolucja ta brzmiała: „Zjazd PTT zwraca się z pokorną prośbą do Najprzew. Episkopatu Polskiego, by przyspieszył starania o beatyfikację królowej Jadwigi, fundatorki Wydziału Teologicznego UJ, oraz prosi uczonych historyków i kanonistów, by w pracach swych szczególnie uwzględniali napisanie jej życiorysu”⁸. Dziekan Wydziału Teologicznego UJ, ks. A. Klawek, po porozumieniu się z ks. ks. rektorami seminariów krakowskiego, częstochowskiego i śląskiego, nakazał, aby od 1949 r. wszyscy studenci Wydziału Teologicznego UJ corocznie 18 lutego w rocznicę urodzin królowej Jadwigi brali udział w nabożeństwie w Katedrze na Wawelu, które odprawiać będzie w intencji rychłej beatyfikacji królowej każdorazowy dziekan.

W 1949 r. w 550 rocznicę zgonu królowej Jadwigi za rządów ks. kard. A. Sapięhy odbyła się uroczysta sesja w kaplicy pałacu metropolitalnego, którą rozpoczęto diecezjalny proces informacyjny o sławie świętości życia, cnót i cudów królowej Jadwigi. W dniach 12—14 lipca wyjęto doczesne szczątki królowej Jadwigi z pierwotnego grobowca i oddano je do zbadania antropologom, lekarzom i historykom z UJ i innych uczelni, a później umieszczono w nowej trumnie i złożono w pięknym sarkofagu marmurowym dłuta A. Madeyskiego w Katedrze wawelskiej. W niedzielę 17 lipca 1949 r. w rocznicę śmierci Jadwigi ks. kard. Sapięha odprawił uroczystą sumę w Katedrze wawelskiej w intencji kanonizacji królowej, a po południu w kościele św. Anny odbyła się akademія. Dzięki intensywnym staraniom ks. kard. Karola Wojtyły Stolica Apostolska pozwoliła w 1974 r. nazwać królową Jadwigę Błogosławioną.

Kraków

KS. WŁADYSŁAW SMERKA

⁸ „Polonia Sacra” 1, 1948, s. 304.